

Αποτύπωση απαντήσεων ερωματολογίου αποτίμησης πρώτου επιμορφωτικού τριμήνου

Εισαγωγή

Στο παρόν κείμενο γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστούν με εποπτικό τρόπο οι απαντήσεις των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στο πρώτο τριήμερο της υλοποίησης του Πιλοτικού Προγράμματος για την εφαρμογή της Παιδαγωγικής Φρενέ στη δημόσια εκπαίδευση (3-5/3/17). Οι επιμορφούμενοι μετά τη λήξη των εργασιών του τριμήνου κλήθηκαν να συμπληρώσουν σε ηλεκτρονική φόρμα, (Google form, στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdHTMABX3uOKw645Otr4JXpKhcZqBUUQd8ctDJcxMXLOkSSGg/viewform?c=0&w=1>) οχτώ συνολικά ερωτήσεις οι οποίες όλες δέχονται ανοικτές απαντήσεις.

Λόγω αυτού του χαρακτηριστικού και προκειμένου να αποτυπωθούν οι απαντήσεις σε γραφήματα έπρεπε να ομαδοποιηθούν κατά ομοιότητα περιεχομένου. Η ομαδοποίηση ανοιχτών απαντήσεων ενέχει τον κίνδυνο της αυθαιρεσίας και του υποκειμενισμού του ερευνητή καθώς ο ίδιος επεμβαίνει σε αυτές και τις ταξινομεί σε κατηγορίες με μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό αφαίρεσης. Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι η παρούσα διευθέτηση των απαντήσεων είναι μία μόνο εκδοχή αυτών και πιθανότατα άλλος ερευνητής να παρουσιάζε διαφορετική ομαδοποίηση ή/και άλλη ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Έχοντας αυτά υπόψη, ως περιορισμούς της παρούσας εργασίας παρατίθενται παρακάτω οι ερωτήσεις, τα γραφήματα των απαντήσεων, επεξήγηση του πώς αυτά προέκυψαν και ένας μικρός σχολιάσμός τους κατά την κρίση της γράφουσας.

Μέχρι τις 30/3/2017 απαντήθηκαν από τους επιμορφούμενους 75 ερωματολόγια. Αφαιρέθηκαν τα διπλότυπα (2 τον αριθμό) οπότε αξιοποιήθηκαν συνολικά 73¹.

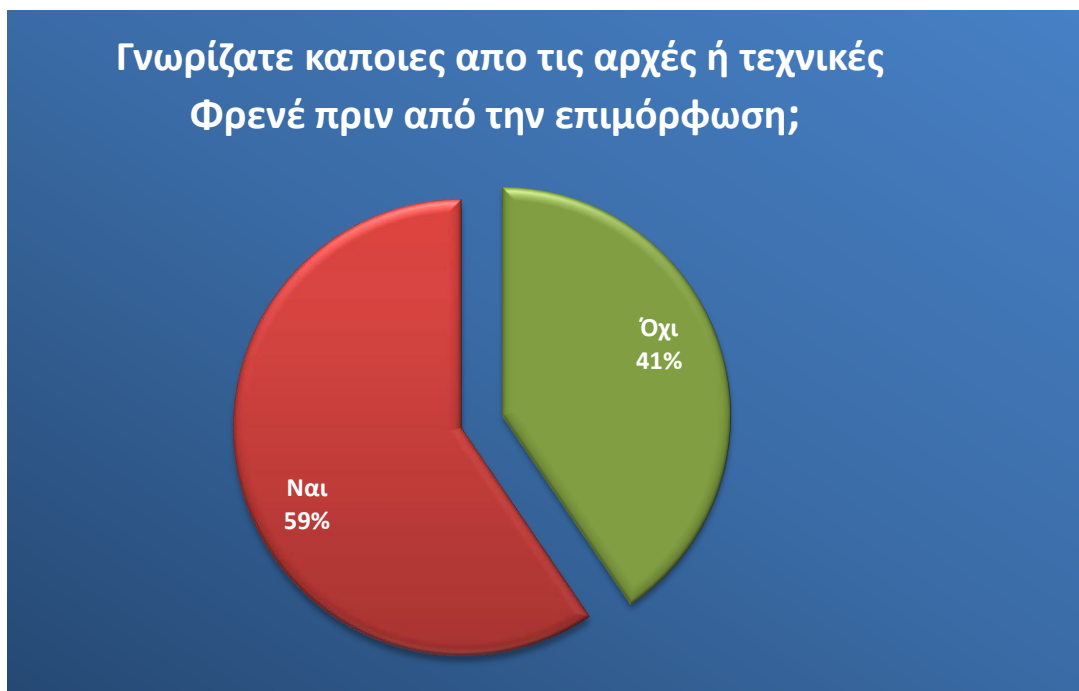
1^η Ερώτηση: Γνωρίζετε καποιες απο τις αρχές ή τεχνικές Φρενέ πριν από την επιμόρφωση; Αν ναι με ποιο τρόπο;

Η ερώτηση αυτή διαιρέθηκε σε δύο τμήματα. Το πρώτο τμήμα «Γνωρίζετε καποιες απο τις αρχές ή τεχνικές Φρενέ πριν από την επιμόρφωση» με απαντήσεις Ναι (59%) – Όχι (41%) και το δεύτερο τμήμα: «Με ποιο τρόπο γνωρίζετε καποιες απο τις αρχές ή τεχνικές Φρενέ πριν από την επιμόρφωση;» με ανοικτές απαντήσεις οι οποίες ομαδοποιήθηκαν στο 2^ο Γράφημα (Εικόνα 2) που παρατίθεται. Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί που απάντησαν ότι

¹ Με βάση τα παρουσιολόγια συνολικά παρακολούθησαν το τριήμερο 125 εκπαιδευτικοί. Οπότε το ποσοστό που απάντησε στην αξιολόγηση είναι λίγο παραπάνω από τους μισούς, δηλαδή το 58%,

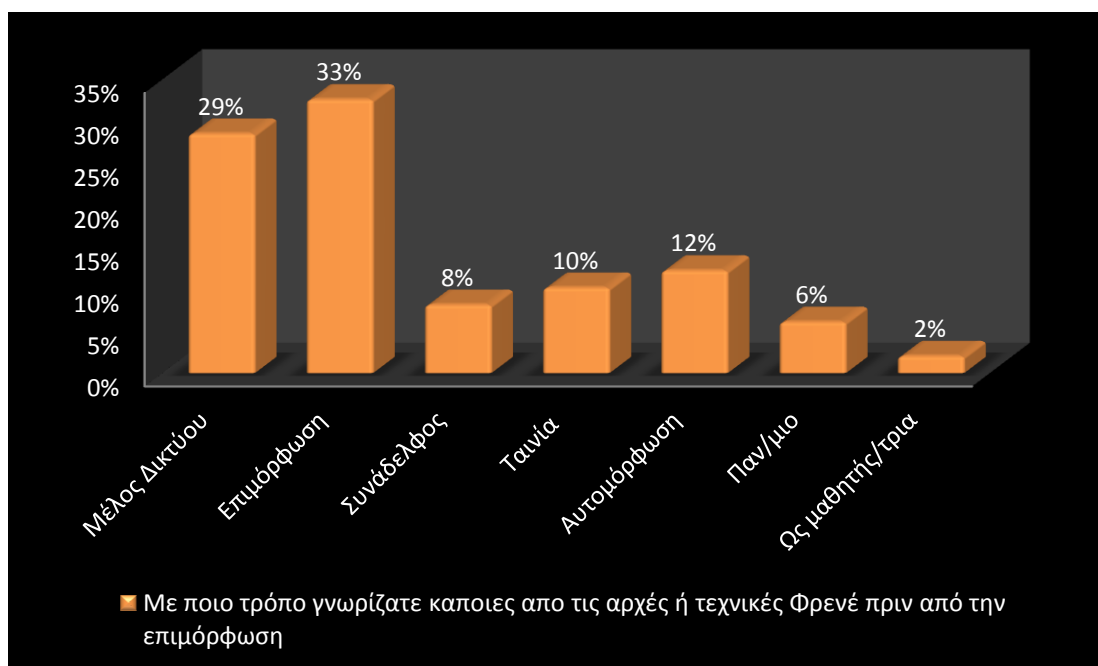

γνώριζαν κάποιες από τις αρχές ή τεχνικές Φρενέ πριν την επιμόρφωση δήλωσαν ως πηγή αυτής της γνώσης τη συμμετοχή τους στο Δίκτυο σχολείων Φρενέ ή ότι είναι μέλη του Σκασιαρχείου (29%), ότι έλαβαν μέρος σε επιμόρφωση που διοργάνωσε ο Σχολικός Σύμβουλος της περιοχής τους ή το Σκασιαρχείο (33%), ότι ενημερώθηκαν από κάποιο συνάδελφο ή και το Δ/ντή τους (8%), ότι έχουν δει τις ταινίες

Εικόνα 1: Απάντηση 1^α

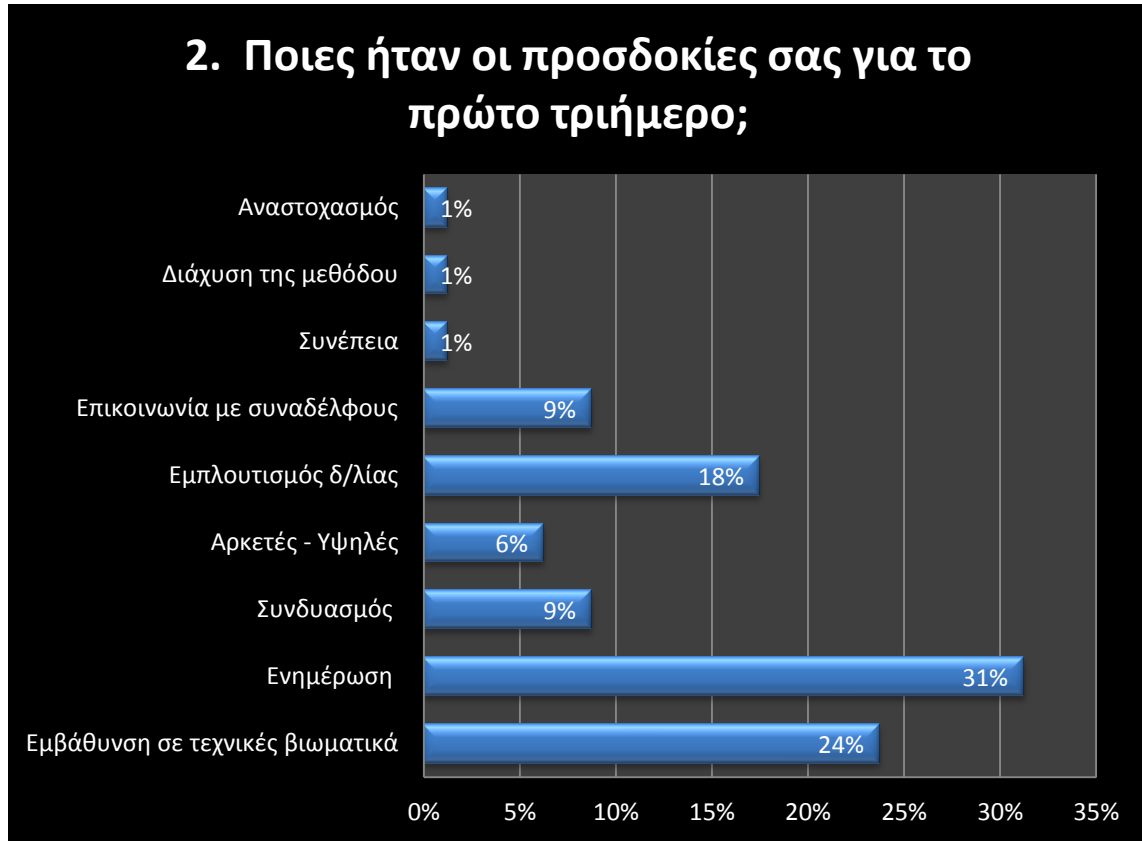
«Το σκασιαρχείο» ή/και «Ο δάσκαλος που άφηνε τα παιδιά να ονειρεύονται» (10%), την προσωπική αναζήτηση πηγών, διάβασμα βιβλίων ή άρθρων – Αυτομόρφωση (12%), τις Πανεπιστημιακές παραδόσεις σε προπτυχιακό ή μεταπτυχιακό επίπεδο (6%) ενώ ένα 2% γνώρισε τη μέθοδο Φρενέ ως μαθητής.

Εικόνα 2: Απάντηση 1β

2^η Ερώτηση: «Ποιες ήταν οι προσδοκίες σας για το πρώτο τρίμηρο;»

Εικόνα 3: Απάντηση 2

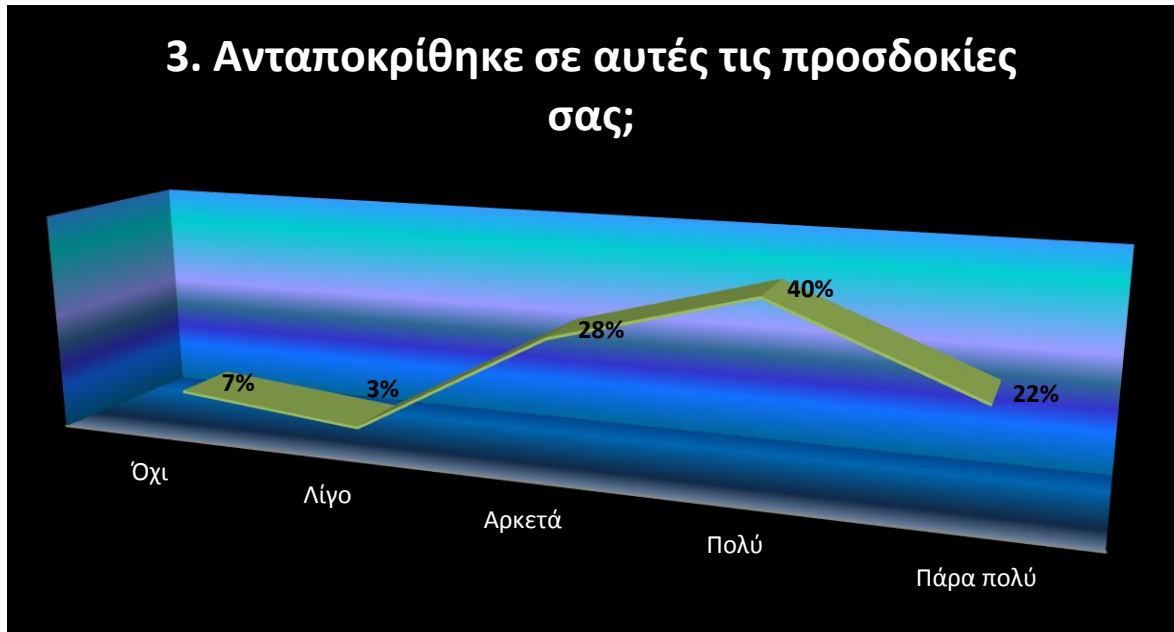
Στην ερώτηση αυτή οι επιμορφούμενοι δήλωσαν ότι ερχόμενοι στην επιμόρφωση είχαν την προσδοκία να ενημερωθούν για τη μέθοδο Φρενέ (31%), να εμβαθύνουν με συμμετοχικό βιωματικό τρόπο σε αρχές και τεχνικές της (24%) αλλά και να συνδυάσουν την ενημέρωση με τη βιωματική μάθηση (9%). Άλλοι προσδοκούσαν να μάθουν πρακτικές μεθόδους με τις οποίες θα εμπλουτίσουν τη διδασκαλία τους (18%), είχαν αρκετές έως υψηλές προσδοκίες (6%) και ανέμεναν να επικοινωνήσουν με συναδέλφους που γνωρίζουν τη μέθοδο, να ανταλλάξουν απόψεις και εμπειρίες με όλους, είτε τη γνωρίζουν είτε όχι (9%), ενώ άλλοι δήλωσαν ότι ανέμεναν συνέπεια στην εφαρμογή του προγράμματος (1%), να γίνει το πρόγραμμα αφορμή για αναστοχασμό (1%) και να διαχυθούν οι ιδέες και η δράση σε όσο το δυνατόν περισσότερα σχολεία (1%).

3^η Ερώτηση: «Ανταποκρίθηκε σε αυτές τις προσδοκίες σας;»

Παρόλο που η ερώτηση αυτή φαίνεται να επιδέχεται απάντηση του τύπου Ναι – Όχι, καθώς δεν υπήρχε αντίστοιχη επιλογή στο ερωτηματολόγιο οι επιμορφούμενοι απάντησαν ελεύθερα, πολλοί δικαιολογώντας και γιατί

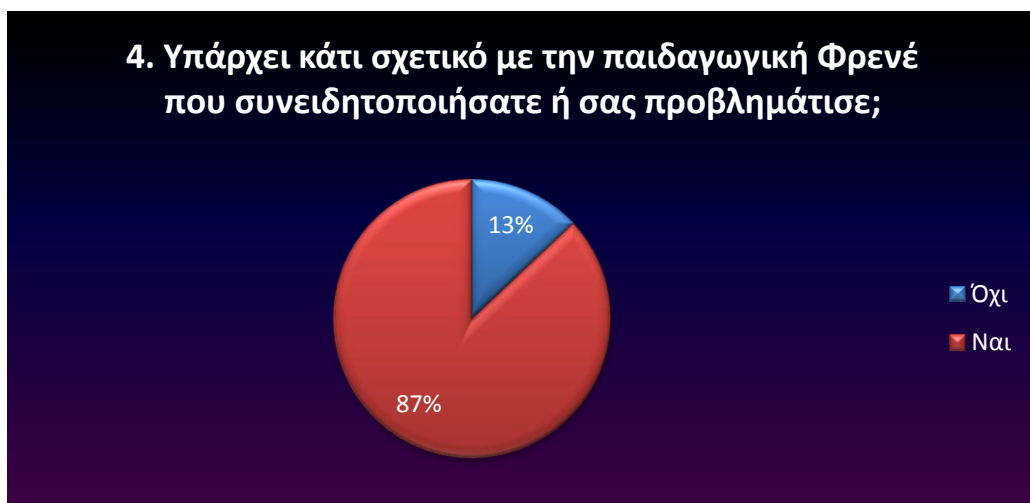
απάντησαν με αυτό τον τρόπο. Στο γράφημά μας δεν συμπεριλάβαμε τις αιτιάσεις παρά μόνο τον ποσοτικό χαρακτηρισμό.

Εικόνα 4: Απάντηση 3

Πιο συγκεκριμένα, ομαδοποιήσαμε τις απαντήσεις σε 5βάθμια κλίμακα με κατώτερη τιμή το Όχι και ανώτερη το Πάρα πολύ. Από το γράφημα γίνεται αντιληπτό ότι η πλειοψηφία (90%) θεώρησε ότι η επιμορφωτική δράση ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες της και μάλιστα σε πολύ ή πάρα πολύ μεγάλο βαθμό (62%). Το μεγαλύτερο ποσοστό συγκέντρωσε σύμφωνα με το γράφημα η επιλογή Πολύ (40%)

4^η Ερώτηση: «Υπάρχει κάτι σχετικό με την παιδαγωγική Φρενέ που συνειδητοποιήσατε ή σας προβλημάτισε;»

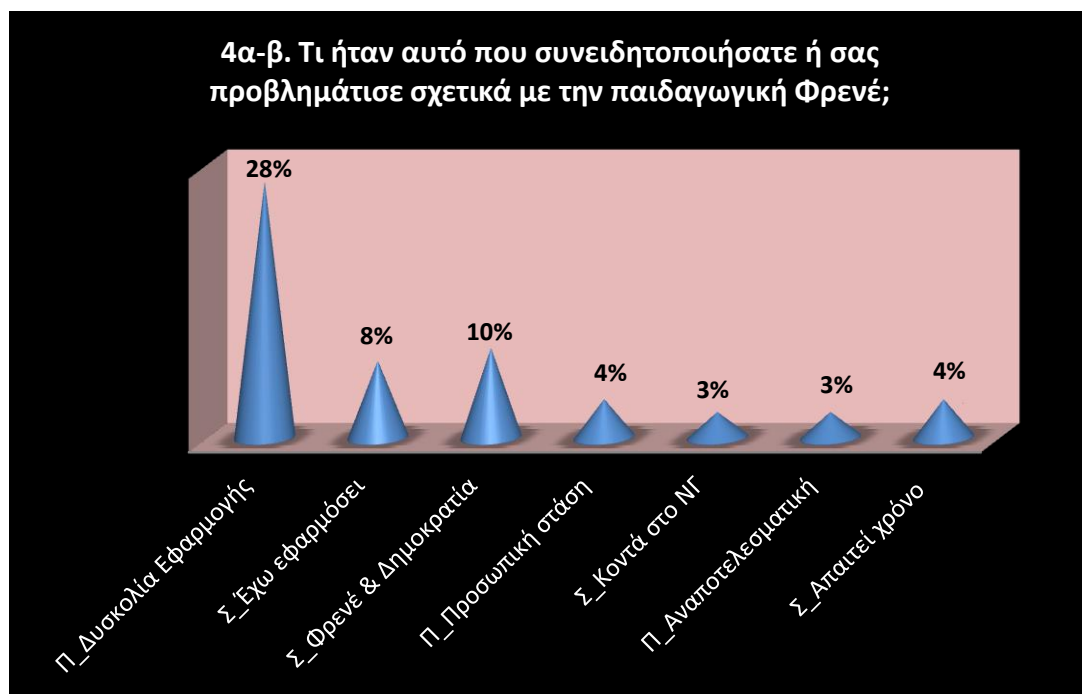

Εικόνα 5: Απάντηση 4α

Οι απαντήσεις σε αυτή την ερώτηση διαιρέθηκαν σε τρία τμήματα. Το πρώτο τμήμα (Εικόνα 5) περιέλαβε τις αρνητικές και θετικές απαντήσεις σαν να επρόκειτο για απαντήσεις του τύπου Ναι – Όχι. Πράγματι, οι απαντήσεις που στην πίτα σημειώνονται με την τιμή Όχι (13%) ήταν μονολεκτικές (Όχι) ενώ οι υπόλοιπες απαντούσαν περιγραφικά στα επόμενα τμήματα της ερώτησης που παρουσιάζονται παρακάτω. Το δεύτερο τμήμα της ερώτησης περιλαμβάνει απαντήσεις που δείχνουν «Συνειδητοποίηση» και το τρίτο απαντήσεις που φανερώνουν «Προβληματισμό» σχετικά με την Παιδαγωγική Φρενέ. Παρουσιάζονται και τα δύο τμήματα στο ίδιο γράφημα, με τον προσδιοριστικό γράμμα Π για τις κατηγορίες που αφορούν προβληματισμό και με το προσδιοριστικό γράμμα Σ για τις κατηγορίες που αποτελούν συνειδητοποίηση. Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η ομαδοποίηση των απαντήσεων ήταν αρκετά δύσκολη καθώς υπάρχουν πολλές μοναδικές απαντήσεις. Στο γράφημα συμπεριλάβαμε μόνο αυτές που εμφανίζονται πάνω από μία φορά.

Έτσι, σε σύνολο 71 απαντήσεων σε αυτό το ερώτημα, το 28% προβληματίζεται για τη δυσκολία εφαρμογής της μεθόδου σε συνθήκες τάξης, το 4% για την προσωπική του στάση απέναντι σε αυτήν και το 3% θεωρεί ότι είναι αναποτελεσματική όσον αφορά τις επιδόσεις των μαθητών. Από την άλλη πλευρά το 8% συνειδητοποιεί ότι ήδη εφαρμόζει κάποια στοιχεία της μεθόδου στην τάξη του, το 10% ότι η μέθοδος Φρενέ συνδέεται με την εφαρμογή της Δημοκρατίας στην τάξη, το 4% ότι απαιτεί χρόνο και το 3% ότι είναι πολύ κοντά στο Αναλυτικό Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου.

Εικόνα 6: Απάντηση 4α-β

Αξίζει εδώ να παραθέσουμε με συνοπτικό τρόπο και σχετική αφαίρεση τις μοναδικές απαντήσεις που δεν συμπεριλήφθηκαν στο γράφημα. Στο ερώτημα τι

συνειδητοποιήσατε σχετικά με τη μέθοδο Φρενέ υπήρξαν δηλώσεις ότι προϋποθέτει αυτορρύθμιση, συνεργασία εκπαιδευτικών – γονιών, αλλαγή του εκπαιδευτικού συστήματος και του Αναλυτικού Προγράμματος, ότι η ριζοσπαστική παιδαγωγική είναι παλιά, ότι είναι ευέλικτη, ότι τα μικρά βιβλία κάνουν θαύματα, ότι μπορεί να γίνει μάθημα χωρίς βιβλία και ότι η σημασία του γραπτού λόγου είναι μεγάλη για το Νηπιαγωγείο. Τέλος, συνειδητοποιήσαν πως η μέθοδος Φρενέ καλλιεργεί τη δύναμη της ομάδας αλλά και το ιδιαίτερο δυναμικό του κάθε παιδιού, συμβάλλει στο άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία βοηθώντας στην ανάπτυξη ενεργών πολιτών και είναι εφικτή η εφαρμογή της στην ειδική αγωγή. «Η εκπαίδευση είναι ... να με αφορά» δήλωσε κάποιος πολύ λακωνικά αλλά περιεκτικά.

Στο ερώτημα τι σας προβλημάτισε σχετικά με τη μέθοδο Φρενέ οι εκπαιδευτικοί διατύπωσαν προβληματισμούς σχετικά με τη διάχυση της δράσης, με την εφαρμογή της δημοκρατίας στην τάξη, πιο συγκεκριμένα κάποιος θεώρησε ότι απευθύνεται σε παιδιά που ήδη έχουν κατακτημένη τη δημοκρατική συμπεριφορά ενώ άλλος διερωτάται πώς θα χειριστούν τα παιδιά τη δημοκρατική διαδικασία. Πρόβλημα επίσης αποτελεί για κάποιους η εφαρμογή αποφάσεων της τάξης που αντιτίθενται στις επίσημες θέσεις του ΥΠΠΕΘ, η στάση του Σχολικού Συμβούλου αλλά και η ουσιαστική επικοινωνία με φορείς και θεσμούς, το πώς θα διαχειριστούν την εξουσία τους ως εκπαιδευτικοί, πώς θα συνθέσουν τις ομάδες αλλά και πώς θα εξατομικεύσουν την εργασία των μαθητών, ενώ κάποιος εξέφρασε τον προβληματισμό του για τη μονοδιάστατη προβολή αυτής της θεωρίας.

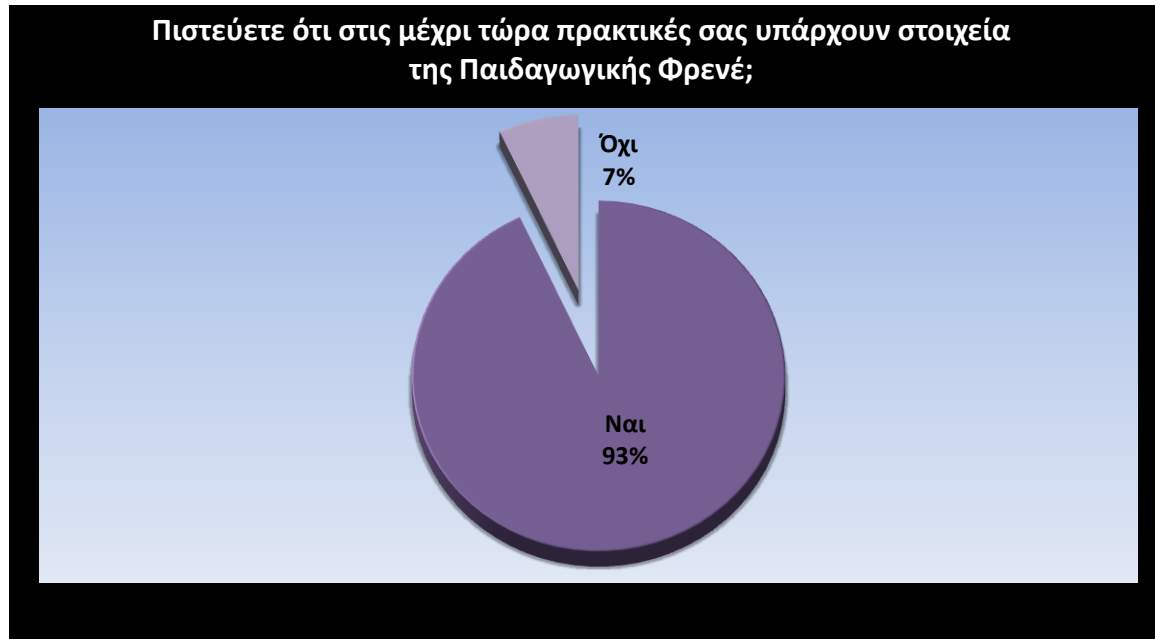
Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι η επιμορφωτική δράση βοήθησε τους εκπαιδευτικούς να αναμετρηθούν με τον εαυτό τους και να αναστοχαστούν πάνω σε θέματα που άπτονται της Προσωπικής θεωρίας του καθενός, κάνοντας το πρώτο ίσως βήμα για τη συνειδητοποίησή της και πιθανότατα για το μετασχηματισμό της. Για το δεύτερο αυτό στάδιο είναι απαραίτητη η κοινωνική διεργασία της υπόρρητης αυτής προσωπικής θεωρίας μέσα στην κοινότητα μάθησης η οποία πιθανότατα να αναδυθεί στα πλαίσια και των επόμενων επιμορφωτικών δράσεων του προγράμματος.

Αν δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις και ευοδωθεί μια τέτοια διαδικασία, τότε πολλοί από αυτούς τους προβληματισμούς μπορούν να αποτελέσουν την απαρχή ενός γόνιμου διαλόγου και διαπραγμάτευσης ώστε να γίνει κατανοητή η διαδικασία της αλλαγής και της εφαρμογής καινοτομιών, μια διαδικασία που χρειάζεται ανάληψη ρίσκου, αλλά μπορεί να υποστηριχτεί από κριτικούς φίλους, μέντορες και συμβουλευτική ομοτίμων. Ιδιαίτερα θετικό και ελπιδοφόρο προς αυτή την κατεύθυνση είναι το γεγονός ότι οι επιμορφούμενοι δεν είναι μονάδες μέσα στα σχολεία τους αλλά συμμετέχουν στην επιμόρφωση με άλλους συναδέλφους τους καθένας από τους οποίους και όλοι με τη σειρά μπορούν να αναλάβουν αυτό το ρόλο της υποστήριξης στο ιδιαίτερο ενδοσχολικό περιβάλλον δημιουργώντας έτσι τη δική τους κοινότητα μάθησης και πρακτικής.

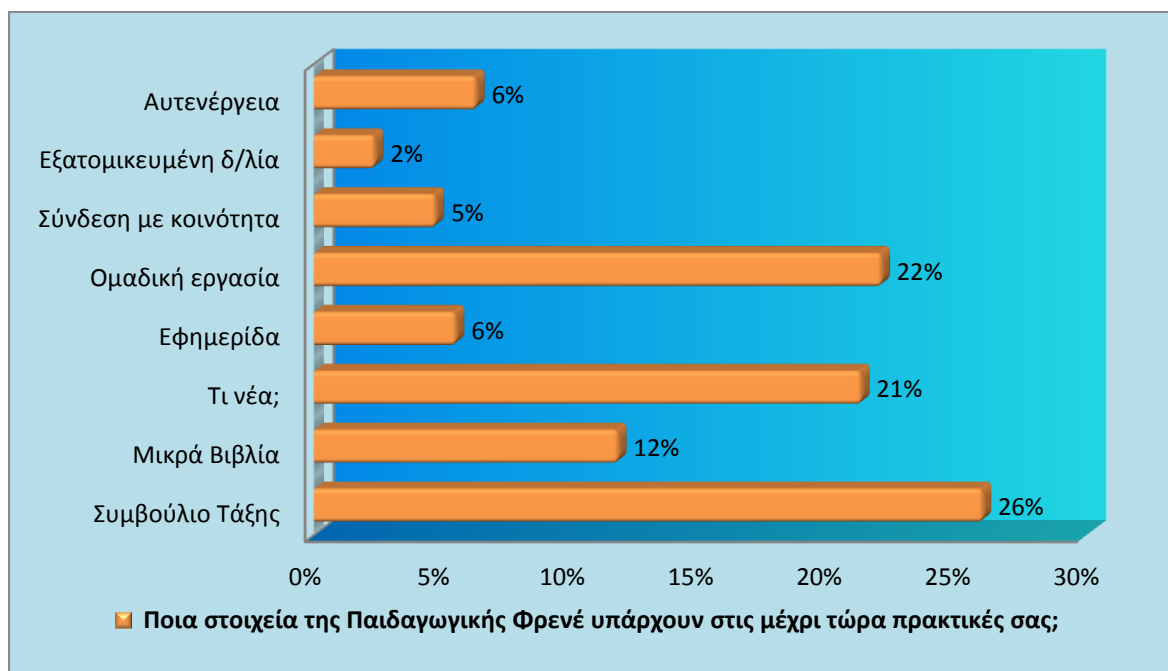
5^η Ερώτηση: «Πιστεύετε ότι στις μέχρι τώρα πρακτικές σας υπάρχουν στοιχεία της Παιδαγωγικής Φρενέ; Αν ναι ποια είναι αυτά;»

Οι απαντήσεις της ερώτησης 5 κατατμήθηκαν σε δύο μέρη. Το πρώτο «Πιστεύετε ότι στις μέχρι τώρα πρακτικές σας υπάρχουν στοιχεία της Παιδαγωγικής Φρενέ;» έλαβε τιμές Ναι (93%) και Όχι (7%), ενώ για το δεύτερο

Εικόνα 7: Απάντηση 5α

τμήμα «Ποια στοιχεία της Παιδαγωγικής Φρενέ υπάρχουν στις μέχρι τώρα πρακτικές σας;» ομαδοποιήθηκαν οι απαντήσεις όπως φαίνονται στο παρακάτω γράφημα της εικόνας 8. Σύμφωνα με αυτό το 26% χρησιμοποιεί το Συμβούλιο

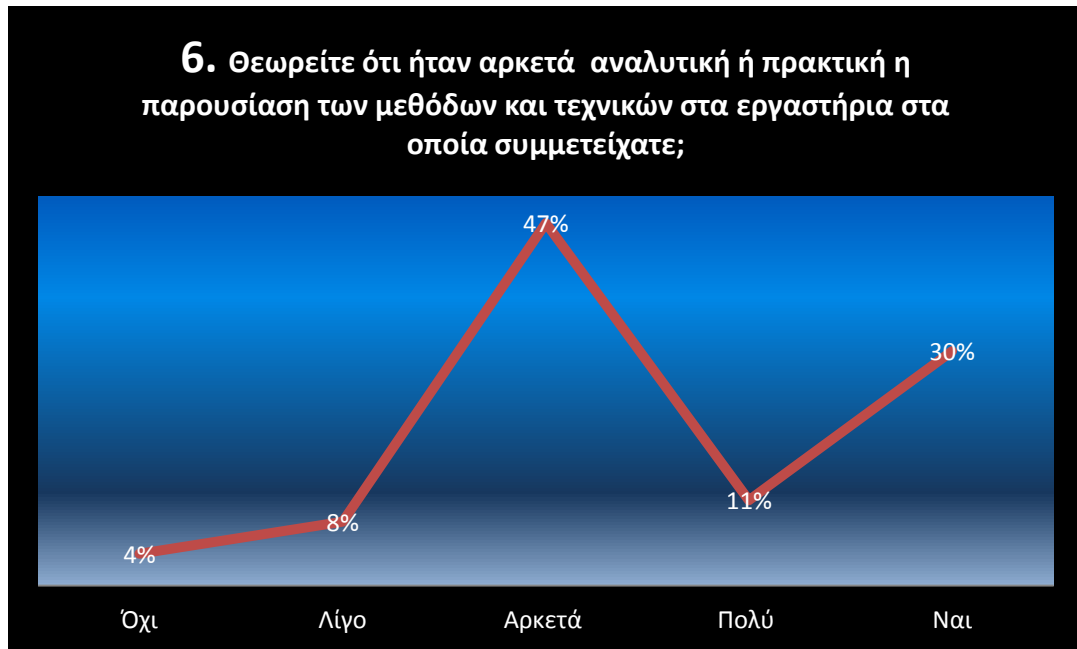

Εικόνα 8: Απάντηση 5β

τάξης, το 22% την ομαδική εργασία, το 21% «Τι νέα», το 12% τα Μικρά βιβλία, ένα 6% την Εφημερίδα, άλλο ένα 6% την Αυτενέργεια των μαθητών, το 5% τη σύνδεση του σχολείου με την κοινότητα και το 2% επιχειρεί την εξατομικευμένη διδασκαλία.

6^η Ερώτηση: «Θεωρείτε ότι ήταν αρκετά αναλυτική ή πρακτική η παρουσίαση των μεθόδων και τεχνικών στα εργαστήρια στα οποία συμμετείχατε;»

Εικόνα 9: Απάντηση 6

Παρομοίως με την απάντηση στην ερώτηση 3 και καθώς δεν υπήρχαν στο ερωτηματολόγιο επιλογές, οι εκπαιδευτικοί απάντησαν και στην ερώτηση 5 είτε μονολεκτικά με «Ναι – Όχι» ή με ποσοτικά επιρρήματα είτε και με δικαιολόγηση της επιλογής τους. Στο γράφημα συμπεριλάβαμε μόνο τους ποσοτικούς χαρακτηρισμούς και τις τιμές Ναι – Όχι. Όπως γίνεται φανερό η πλειοψηφία (89%) έμεινε ικανοποιημένη από την αναλυτικότητα και την πρακτική διάσταση των εργαστηρίων στα οποία συμμετείχαν. Μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισε η τιμή Αρκετά (47%).

7^η Ερώτηση: «Ποιες τεχνικές θα επιλέγατε αρχικά να αξιοποιήσετε στην τάξη σας και γιατί;»²

Η ερώτηση αυτή διαιρέθηκε σε δύο μέρη. Στο πρώτο από αυτά (εικόνα 10) οι εκπαιδευτικοί διατύπωσαν την επιλογή τους σχετικά με την τεχνική που θα

² Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι στο πρώτο τριήμερο δεν παρουσιάστηκαν όλες οι τεχνικές Φρενέ, έτσι είναι αναμενόμενο οι επιλογές των ερωτώμενων να επηρεαστούν από ή/και να περιοριστούν σε αυτές κυρίως που παρουσιάστηκαν στα εργαστήρια του τριημέρου που γίνεται η αποτίμηση

αξιοποιούσαν στην τάξη τους και στο δεύτερο (εικόνα 11) αιτιολόγησαν την επιλογή τους αυτή. Καθώς η ερώτηση είναι διατυπωμένη στον πληθυντικό, οι εκπαιδευτικοί στην πλειοψηφία τους επέλεξαν παραπάνω από μια τεχνικές. Ομαδοποιήθηκαν όλες και παρουσιάζονται στο γράφημα αυτές που επιλέχτηκαν παραπάνω από μία φορά. Έτσι, τη μεγαλύτερη συχνότητα εμφανίζουν τα Μικρά Βιβλία με ποσοστό 31%, ακολουθεί το Συμβούλιο Τάξης με 26%, «Τι νέα;» με 21% , η Αλληλογραφία με 4%, η ομαδική εργασία με 3%, ο μαθητής ως ερευνητής με 3%, το Κουτί με 2%, η ανάθεση αρμοδιοτήτων στους μαθητές με 2% και το Τυπογραφείο - εφημερίδα με 1%. Υπήρξαν και μοναδικές απαντήσεις για τις

Εικόνα 10: Απάντηση 7α

παρακάτω τεχνικές: Σχολικός κήπος, ψηφιακή αφήγηση, Ημερολόγιο, ο φύλακας λόγου, προτάσεις για τη βιβλιοθήκη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η δημιουργική γραφή, η Μπάλα του λόγου, επιβραβεύσεις και η τεχνική της ησυχίας.

Όσον αφορά το δεύτερο τμήμα της ερώτησης (γράφημα Εικόνα 11), δηλαδή γιατί επιλέγουν αυτή την τεχνική το 14% απάντησε ότι την επιλέγει λόγω της ευκολίας εφαρμογής της στην υπάρχουσα κατάσταση και το 11% επειδή είναι εξοικειωμένοι με αυτή την τεχνική. Το 10% την επέλεξε γιατί βοηθά στην ανάπτυξη της συνεργασίας και της ομαδικότητας, το 9% γιατί δίνει τη δυνατότητα στο μαθητή να συμμετάσχει και να αυτενεργήσει αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες, ένα άλλο 9% διότι μέσω αυτής της τεχνικής μπορεί να προσεγγίσει καλύτερα το διδασκόμενο αντικείμενο, το 8% επειδή βοηθά τους μαθητές στην έκφραση απόψεων αλλά και συναισθημάτων, το 7% γιατί τους άρεσε η συγκεκριμένη τεχνική, ένα 6% γιατί τη βρήκε ενδιαφέρουσα, ένα άλλο 6% δημιουργική, ενώ 6% συγκέντρωσε και η αιτιολογία ότι βοηθά στην επικοινωνία των μαθητών και τη διαχείριση κρίσεων. Το 4% θεωρεί ότι

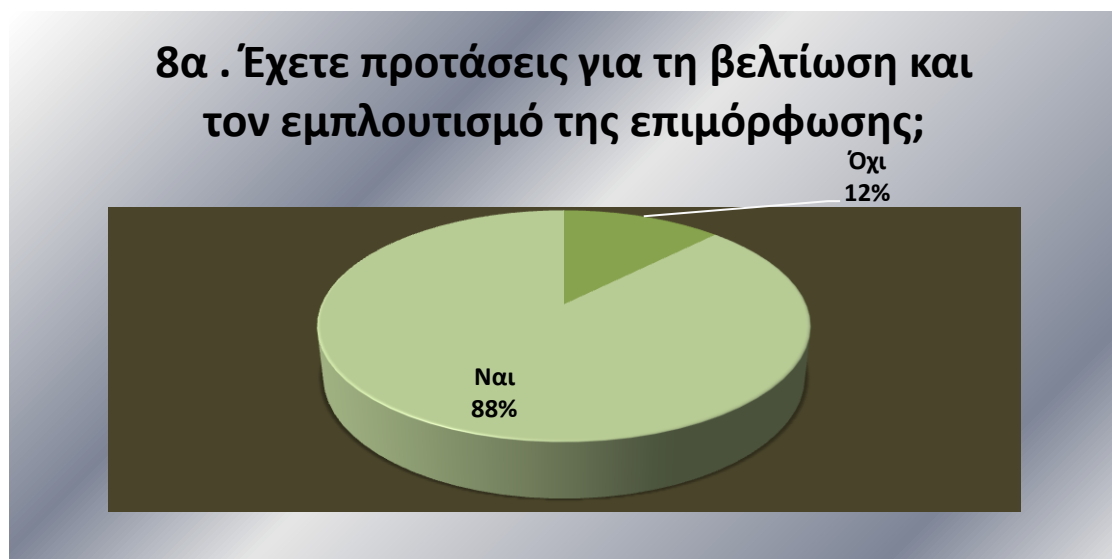

καλλιεργεί τη δημοκρατία στην τάξη, από 3% συγκέντρωσαν οι επιλογές της αυτορρύθμισης των μαθητών και της σύνδεσης του σχολείου με την κοινότητα και 2% η αποτελεσματικότητα της τεχνικής.

Εικόνα 11: Απάντηση 7β

8^η Ερώτηση: «Έχετε προτάσεις για τη βελτίωση και τον εμπλουτισμό της επιμόρφωσης;»

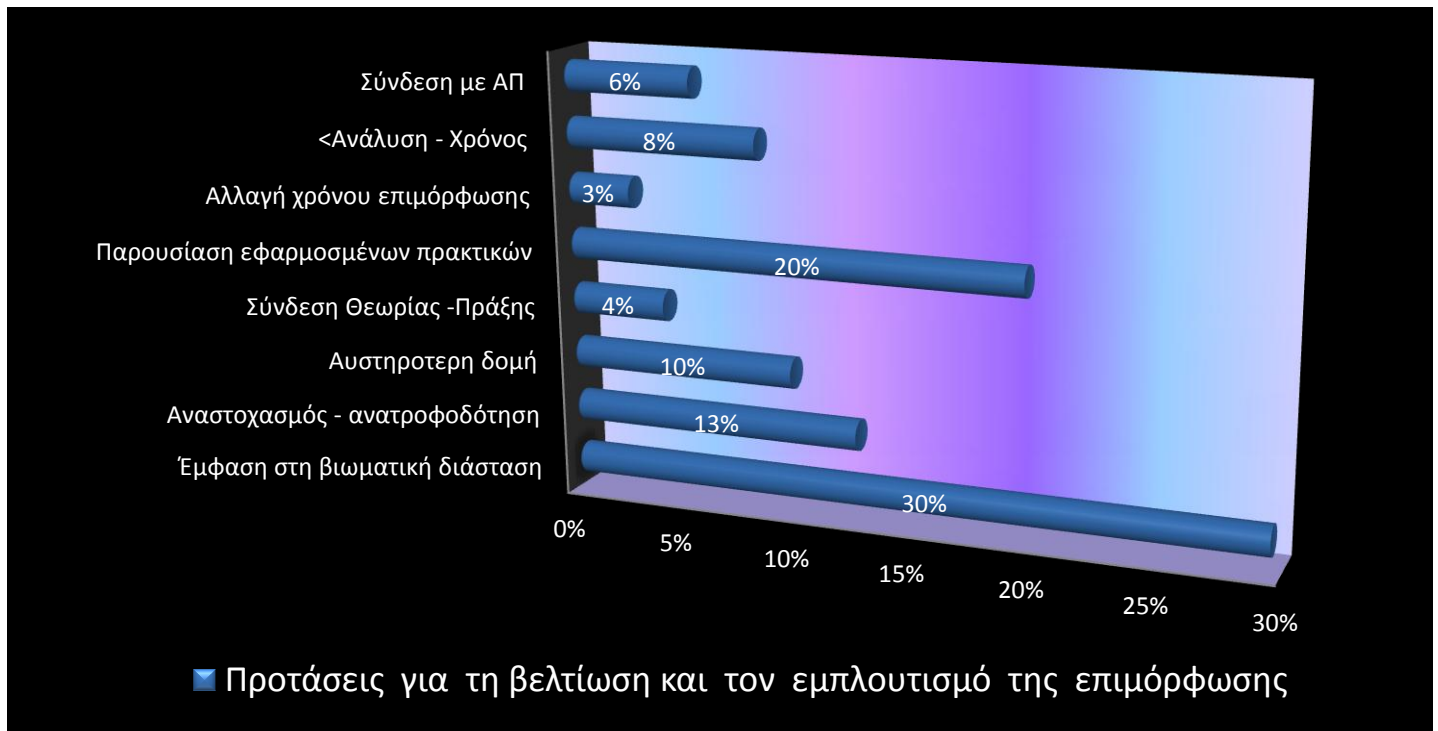

Εικόνα 12: Απάντηση 8α

Σε αυτή την ερώτηση το 12% προτίμησε να απαντήσει αρνητικά. Το 88% όμως που επέλεξε να προτείνει βελτιώσεις για τον εμπλουτισμό της επιμόρφωσης θέτει υπόψη των επιμορφωτών τα παρακάτω:

Το 30% προτείνει να δοθεί έμφαση στη βιωματική διάσταση της επιμόρφωσης με εργαστήρια, μικροδιδασκαλίες, λιγότερη θεωρία και το 20% επιθυμεί να δει παρουσιάσεις και παραδείγματα εφαρμοσμένων πρακτικών από εκπαιδευτικούς που έχουν εφαρμόσει τη μέθοδο Φρενέ στην τάξη τους. Το 13% ζητά να αφιερώνεται χρόνος σε αναστοχασμό και ανατροφοδότηση μετά τις παρουσιάσεις και τα εργαστήρια ενώ το θέμα του χρόνου επανέρχεται και σαν αίτημα από το 8% για περισσότερη ανάλυση ώστε να αφομοιώνονται τα νεοπαρουσιαζόμενα στοιχεία. Το 10% ζητά να υπάρχει αυστηρότερη δομή στις διαδικασίες ώστε να μη χάνεται άσκοπα χρόνος ή να μη προκαλείται χάος, το 6% προτείνει να γίνεται σύνδεση των παρουσιαζομένων με το Αναλυτικό Πρόγραμμα της κάθε βαθμίδας, το 4% προτείνει τη σύνδεση της θεωρίας με την

Εικόνα 13: Απάντηση 8β

πράξη και 3% θεωρούν ότι η επιμόρφωση θα έπρεπε να γίνει άλλη χρονική στιγμή (αρχή της χρονιάς) ή άλλη μέρα (εκτός Παρασκευής). Υπήρξαν επίσης μοναδικές προτάσεις οι οποίες δεν περιλήφθηκαν στο γράφημα. Αυτές αφορούσαν την ύπαρξη περισσότερων αλλά μικρότερων διαλειμμάτων, τη συνεργασία του Σκασιαρχείου με τον κόμβο του Πανελλήνιου Σχολικού δικτύου ώστε να διαχυθεί η δράση σε περισσότερα σχολεία, προσαρμογή των εργαστηρίων και των παρουσιάσεων στις ανάγκες της ομάδας, περισσότερες διαζώσεις συναντήσεις, συνεκπαίδευση ειδικής με γενική αγωγή μέσω κοινών

δράσεων και τέλος να διερευνηθεί πώς αντιμετωπίζουν οι γονείς την Παιδαγωγική Φρενέ.

Συζήτηση – Συμπεράσματα

Οι 73 απαντήσεις που αναλύθηκαν παραπάνω έχουν να προσφέρουν πολλά περισσότερα δεδομένα προς αξιοποίηση στον κάθε ενδιαφερόμενο ερευνητή από την ποσοστιαία «επιφανειακή» ομαδοποίηση που παρουσιάζεται εδώ. Γιατί αν οι αριθμοί προσφέρουν μια ανάγνωση της επιμορφωτικής διαδικασίας σίγουρα οι μοναδικές απαντήσεις του κάθε επιμορφούμενου φανερώνουν τον ιδιαίτερο προσωπικό του κόσμο ανακάλυψης, διερώτησης και αναστοχασμού.

Αρχικά ένα ερώτημα που προκύπτει μπορεί να συσχετιστεί με τους αριθμούς, δηλαδή γιατί μόνο το 58% επέλεξε να ανατροφοδοτήσει τους επιμορφωτές; Στη συνέχεια βέβαια τα μηνύματα που εξάγονται είναι μάλλον θετικά αλλά πρέπει οπωσδήποτε να συνδυαστούν με τους στόχους της επιμορφωτικής διαδικασίας.

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στο πρώτο επιμορφωτικό τριήμερο δήλωσαν στην πλειοψηφία τους ότι ήδη γνώριζαν τη μέθοδο Φρενέ και φαίνεται να έφυγαν με θετικές εντυπώσεις και εκπληρωμένες προσδοκίες γεγονός που αποτελεί προϋπόθεση για να συνεχίσουν να παρακολουθούν το πρόγραμμα με ενδιαφέρον και ενεργό εμπλοκή στις δραστηριότητες. Από την άλλη η θετική αυτή στάση αυξάνει και την ευθύνη των επιμορφωτών να ανταποκριθούν στις εκφρασμένες πλέον αναμονές και προτάσεις των επιμορφούμενων στα επόμενα τριήμερα στα πλαίσια βέβαια της φιλοσοφίας του προγράμματος και του εφικτού.

Οι προβληματισμοί και οι συνειδητοποιήσεις που αναδύθηκαν το πρώτο τριήμερο αξίζει να γίνουν αφορμή εποικοδομητικού διαλόγου στην ομάδα προκειμένου να συνειδητοποιηθούν οι συνεπαγωγές τους στην προσωπική θεωρία των συμμετεχόντων. Η προσπάθεια δημιουργίας κοινότητας μάθησης θα πρέπει να γίνει στόχος του προγράμματος, αν δεν είναι ήδη, προκειμένου να αναπτυχθεί ένα δίκτυο υποστήριξης όσων επιθυμούν να εφαρμόσουν τη μέθοδο στην τάξη τους. Είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό για την επιτυχία του προγράμματος ότι το σύνολο σχεδόν όσων απάντησαν στα ερωτηματολόγια χρησιμοποιεί ήδη κάποιες από τις τεχνικές Φρενέ στην τάξη του. Αυτό μπορεί να αποτελέσει τη Λυδία λίθο μιας ουσιαστικότερης και βαθύτερης αλλαγής στην εκπαιδευτική διαδικασία του εκπαιδευτικού αλλά και του σχολείου στο οποίο διδάσκει.

Το αίτημα που διατυπώθηκε για αφιέρωση χρόνου στην ανάλυση, τη διαλογική διαπραγμάτευση και τον αναστοχασμό των νεοπαρουσιαζόμενων πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη, καθώς και να ληφθεί μέριμνα για την έκφραση όλων των φωνών και απόψεων στην ομάδα. Με αυτό τον τρόπο γίνεται

ουσιαστικότερα η διαπραγμάτευση των αυτονόητων και ανοίγει το πνεύμα και η ψυχή προς το νέο και το διαφορετικό, καθώς παλιές και νέες ιδέες, παρανοήσεις ή και ασάφειες όταν εκφραστούν μέσω της γλώσσας αποκτούν άλλη διάσταση.

Από τα γραφήματα προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν προτίμηση σε συγκεκριμένες τεχνικές Φρενέ, όπως τα Μικρά βιβλία και το Συμβούλιο τάξης. Εδώ βέβαια θα πρέπει να επισημανθεί ότι κατά το πρώτο τριήμερο δεν έγινε η παρουσίαση και εργαστηριακή βιωματική διδασκαλία όλων των τεχνικών Φρενέ. Για παράδειγμα η Εφημερίδα, η αλληλογραφία, το ραδιόφωνο ή άλλες τεχνικές θα παρουσιαστούν στα επόμενα τριήμερα της επιμορφωτικής δράσης. Συνεπώς επόμενες αποτιμήσεις μπορεί να δείξουν διεύρυνση των προτιμήσεων αυτών.

Κλείνοντας την παρούσα αποτίμηση, θα ήθελα να θυμίσω στον αναγνώστη ότι όσα παρουσιάζονται εδώ είναι μία από τις πολλές ερμηνείες που μπορούν να εξαχθούν από τις απαντήσεις των ερωτώμενων και συνακόλουθα προτείνω σε όλους τους ενδιαφερόμενους να διαβάσουν τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων για να σχηματίσουν προσωπική άποψη και κρίση.

Για το Πιλοτικό Πρόγραμμα για την εφαρμογή της Παιδαγωγικής Φρενέ στη δημόσια εκπαίδευση

Δηλαβέρη Βασιλεία

Δασκάλα, Med, υποψήφια Δρ.

Μέλος του European School Radio, το Πρώτο Μαθητικό ραδιόφωνο

Επιμορφώτρια στο 2^ο και 3^ο τριήμερο του Πιλοτικού Προγράμματος

Email: vi-di@windowslive.com